

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน
A TOURISM MANAGEMENT GUIDELINES IN INTAGIBLE CULTURAL HERITAGE
OF BANGKHEN DISTRICT, THAILAND.

อภิศักดิ์ คู่กระสังข์*

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Apisak Koograsang*

Faculty of Management Sciences, Phranakhon Rajaphat University, Bangkok, Thailand

*E-mail: apisak2012@gmail.com

Received: 2021-07-05

Revised: 2021-11-17

Accepted: 2021-11-17

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตบางเขน 2) พัฒนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้เครื่องมือวิจัยเป็นการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลวิจัยด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จำแนกชนิดข้อมูล และสรุปแบบอุปนัย

ผลของการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เขตบางเขน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 26 ปัจจัย ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ กิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ผลประโยชน์ จุดถ่ายภาพ ความเชื่อ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความสามารถในการรองรับ การอนุรักษ์ การประสานงาน การจัดการสิ่งแวดล้อม การทดลองจัดท่องเที่ยว อัตลักษณ์ บุรณาการ ภาวะผู้นำ เครือข่าย การมีส่วนร่วม การวางแผน การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ ความยั่งยืน การจัดการเชิงกลยุทธ์ การเล่าเรื่อง พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และคุณค่า 2) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ บุคลากร การจัดการ ทรัพยากร รูปแบบ และการประเมินผล

คำสำคัญ : แนวทาง การท่องเที่ยว มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม บางเขน

ABSTRACT

The purpose of this research were to study a factor to manage a cultural heritage of Bang Khen District, Bangkok, Thailand, and, to development a tourism management guideline in intangible cultural heritage of Bang Khen. the qualitative research methods were used, the research instrument which is the focus group discussion. The data analysis form uses content analysis method,

The results of the research founded that : 1) Cultural Heritage Tourism in Bang Khen District were 26 factors; Attraction, Activity, Announcement, Benefit, Back Drop, Belief, Collaboration, Carrying Capacity, Conservation, Cooperation, Environment Management, FAM trips, Identity, Integration, Leadership, Network, Participation, Planning, Spiritual Tourism, Sustainable, Strategic Management, Story Telling, Tourist Behavior, Tourism Information, Tourism Product, and 26) Value. 2) A tourism management guidelines in intangible cultural heritage of Bang Khen District, Bangkok, Thailand, consists of 5 components (5M), Man, Management, Materials, Model, and, Measurement.

Keywords: Guidelines, Tourism, Intangible Cultural Heritage, Bang Khen

บทนำ

ยูเนสโกได้สนับสนุนให้มีการรับรองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) (Ministry of Culture, 2021c) โดยเริ่มทำการศึกษาและกำหนดคำนิยาม (Matsuura, 2001a) ได้ตราอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage) ยกร่างขึ้นใน พ.ศ. 2546 เพื่อการคุ้มครองและสนับสนุนวัฒนธรรมที่อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Matsuura, 2002b) และปัจจุบัน โชนและนวดไทยได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้และทะเบียนแนวปฏิบัติด้านการปกป้องที่ดี (UNESCO, 2021)

ซึ่งนโยบายการส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นโครงการสร้างรายได้จากการต่อยอดทุนมรดกทางวัฒนธรรม ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในร่างกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านวัฒนธรรม (Ministry of Culture, 2021) รวมทั้งบูรณาการสู่การท่องเที่ยวตามนโยบายหลัก 4 ประการของกระทรวงวัฒนธรรมเพื่อการต่อยอดวัฒนธรรมด้วยการนำคุณค่าของวัฒนธรรม สร้างสรรค์สินค้าและบริการ (Creative Culture) เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Creative Culture) สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและบริการทางวัฒนธรรม (Ministry of Culture, 2021) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลด้านการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ

ระดับโลกที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย (Thai Parliament, 2021) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมเดิมของเขตพื้นที่ให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สร้างกิจกรรมที่ตอบสนองไลฟ์สไตล์ของนักท่องเที่ยวกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports, 2021) นอกจากนี้ในแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวอาเซียนนโยบายให้ชุมชนท้องถิ่นขนาดเล็กมีบทบาทในการท่องเที่ยวและผลิตสินค้าเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว (Ministry of Tourism and Sports, 2021)

ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Ministry of Culture, 2016) มีการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติจากทั่วประเทศ 6 สาขา ได้แก่ วรรณกรรมพื้นบ้าน และภาษา สาขาศิลปะการแสดง แนวปฏิบัติทางสังคม งานช่างฝีมือดั้งเดิมภูมิปัญญาทักษะฝีมือช่างความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล และกีฬาภูมิปัญญาไทยการเล่นการกีฬาและศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว (Department of Cultural Promotion, 2017) จำนวน 315 ภูมิปัญญา (Department of Cultural Promotion, 2021)

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน ได้แก่ วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา ศิลปะการแสดงแนวปฏิบัติทางสังคมพิธีกรรมประเพณี และเทศกาล ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลงานช่างฝีมือดั้งเดิมและการเล่นพื้นบ้าน (Koograsang, et al., 2021) เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาตามนโยบายของหน่วยงานทั้งระดับนานาชาติและระดับชาติเพื่อการท่องเที่ยวของเขตบางเขน การวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขนจึงสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์สืบสานมรดกภูมิปัญญาเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าไว้แก่นุชนรุ่นหลังสืบไป

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตบางเขน
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน

การศึกษามรดกภูมิปัญญาเชิงวัฒนธรรมเขตบางเขนเป็นการศึกษาเบื้องต้น โดยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมทั้ง 7 สาขา ได้แก่ ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือดั้งเดิม วรรณกรรมพื้นบ้าน ภาษา กีฬาภูมิปัญญาไทย แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล ความรู้และปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล

ทบทวนแนวคิด

1. ความหมายของการจัดการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (Jittangwattana, 2012) ได้ให้ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผน โดยมีการจัดการบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสมเพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ รวมทั้งมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยว

พรรณภัทร แซ่ท้าวและคณะ (Saethow, P., et al., 2020) ได้ศึกษาวิจัยกลยุทธ์การจัดการ (4M) ของตลาดชุมชนจีนโบราณบ้านซางแก้ว โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรกตามทฤษฎีการบริหารจัดการ 4M ได้แก่

1. วัสดุ (Material) ตลาดชุมชน

ซางแก้วของจีนโบราณควรรักษาวัฒนธรรมจีนโบราณไว้ก่อน ได้แก่ ด้านสถานที่วิถีชีวิต อาหารท้องถิ่น สถาปัตยกรรมที่สวยงาม และบรรยากาศ เนื่องจากส่วนประกอบเหล่านี้ดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน วัสดุมีความทนทานและใช้งานได้นานและเพียงพอต่อความต้องการของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวอย่างไรก็ตาม วัสดุทั้งหมดจะต้องได้รับการดูแลให้มีความสะอาดในระดับสูงตามแนวทางปฏิบัติที่ปลอดภัยในช่วงยุค Covid-19

2. คน (Man) ชาวชุมชนตลาดจักรจิว

จีนโบราณควรมีความสามัคคีเอื้ออาทรต่อตลาดและมีความยั่งยืน คนในชุมชนต้องตระหนักและปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับไวรัสโควิด -19 อย่างเคร่งครัด

3. การจัดการ (Management) ตลาดชุมชนจักรจิว

จีนโบราณควรลดความซับซ้อน

ของการดำเนินงานเพื่อหลีกเลี่ยงความยุ่งยากด้วยบริการที่มีคุณภาพและไม่เลือกปฏิบัติ เช่น การติดต่อพื้นที่ขายกระบวนการทางการเงิน กระบวนการประชาสัมพันธ์ ฝ่ายบริหารต้องตระหนักและตรวจสอบให้แน่ใจว่ามีการนำแนวทางการป้องกันและความปลอดภัยเกี่ยวกับไวรัสโควิด -19 มาใช้อย่างเคร่งครัด

4. งบประมาณ (Money) ตลาดชุมชน

จักรจิวเงินโบราณควรแสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการกองทุนส่วนกลางอย่างชัดเจนรวมถึงการขอความช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือกองทุนพัฒนา ต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการตามแนวทางที่จำเป็นสำหรับการป้องกันและความปลอดภัยจากไวรัสโควิด -19

กล่าวโดยสรุป การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การจัดการการท่องเที่ยวในองค์ประกอบต่าง ๆ ครอบคลุมด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุ การจัดการ และการประเมินและวัดผล โดยในแต่ละองค์ประกอบจะมีปัจจัยย่อยตามบริบทของการจัดการการท่องเที่ยวแต่ละพื้นที่หรือรูปแบบการท่องเที่ยว

2. ขั้นตอนการพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยว

คีทตุเมสเซ่ (Keitumetse, 2013) ได้เสนอแนวทางในการจัดการทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรมโดยชุมชน (Community-Based Cultural Heritage Resources Management ; COBACHREM) ตามแนวทางการศึกษาและการฝึกอบรมตามสมรรถนะ (following Competency-Based Education and Training; CBET)

ตารางที่ 1 การจัดการทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรมโดยชุมชน ตามแนวทางการศึกษาและการฝึกอบรมตามสมรรถนะ

สมรรถนะ	ตัวอย่างชื่อเรื่องที่เป็นไปได้สำหรับการพัฒนาหลักสูตรภายใน COBACHREM	ตัวอย่างผลลัพธ์ที่เป็นไปได้สำหรับผู้เรียนในชุมชน
ก. หลัก	<ul style="list-style-type: none"> ระบุพารามิเตอร์ของชุมชนระดับท้องถิ่น ระบุผู้ถือมรดกความรู้ (คน) ระบุเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ แบ่งประเภทโดเมนของมรดกทางวัฒนธรรม แยกความรู้มรดกสินค้าคงคลัง / เก็บถาวร / แพคเกจความรู้มรดก เลือกและจัดรูปแบบความรู้ทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับการตีความในการท่องเที่ยวเชิงมรดก 	<ul style="list-style-type: none"> กำหนดท้องถิ่นในบริบททางภูมิศาสตร์และชุมชน จำแนกลักษณะของผู้ถือมรดก ขึ้นทะเบียนของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และไม่มีตัวตน สร้างและระบุประวัติชุมชน แสดงทักษะการสัมภาษณ์ ออกแบบคลังมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ผลิตและจัดหาโบรชัวร์สำหรับ แนวทางมรดก อื่น ๆ
ข. สนับสนุน	<ul style="list-style-type: none"> การบริการการท่องเที่ยวเชิงมรดก 	<ul style="list-style-type: none"> การตอบคำถามของนักท่องเที่ยว
ค. ทั่วไป	<ul style="list-style-type: none"> ทักษะการตีความ ทักษะการจัดเก็บ / การเก็บถาวร ทักษะการนำเสนอ 	<ul style="list-style-type: none"> แสดงทักษะการสัมภาษณ์ ตอบคำถามของนักท่องเที่ยว จัดทำโบรชัวร์คู่มือ จัดทัวร์ชมสถานที่

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าการพัฒนาการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวมีขั้นตอนการเริ่มตั้งแต่ ก. หลัก สํารวจมรดกวัฒนธรรมเพื่อเก็บข้อมูลต่าง ๆ และขึ้นทะเบียนมรดกวัฒนธรรม ข. สนับสนุน เป็นการจัดการการท่องเที่ยวโดยมีนักท่องเที่ยวเข้าร่วม ค. ทั่วไป เตรียมข้อมูลตอบคำถามนักท่องเที่ยว และมีเอกสารข้อมูลบริการนักท่องเที่ยว

3. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (Department of Cultural Promotion, 2021) ได้ให้ความหมาย

ของ “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” หมายถึง หมายความว่า ความรู้ การแสดงออก การประเพณีปฏิบัติ หรือทักษะทางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านบุคคล เครื่องมือ หรือวัตถุ ซึ่งบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชน ยอมรับและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีการสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสามารถจำแนกเป็น 7 สาขา ดังนี้

3.1 วรรณกรรมพื้นบ้าน หมายความว่า เรื่องราวที่ถ่ายทอดอยู่ในวิถีชีวิตชาวบ้าน ด้วยวิธี

การบอกเล่าเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร หรือ เป็นภาพ

3.2 ภาษา หมายความว่า เครื่องมือที่ใช้สื่อสารในวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชน ซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน ทั้งเสียงพูด ตัวอักษร หรือสัญลักษณ์

3.3 สาขาศิลปะการแสดง หมายความว่า การแสดงดนตรี การขับร้อง การรำ การเต้น และละครที่แสดงเป็นเรื่องราว ทั้งที่เป็นการแสดงตามขนบแบบแผน หรือมีการประยุกต์เปลี่ยนแปลงการแสดงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นการแสดงสดต่อหน้าผู้ชม และมีจุดมุ่งหมายเพื่อความงามความบันเทิง หรือเป็นงานแสดงที่ก่อให้เกิดการคิด วิพากษ์ นำสู่การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคม

3.4 แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล หมายความว่า การประเพณีปฏิบัติและการกระทำกิจกรรมในแนวทางเดียวกันของคนในชุมชนที่สืบทอดกันมาบนหนทางของมงคลวิถี นำไปสู่สังคมแห่งสันติสุขแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์

3.5 งานช่างฝีมือดั้งเดิม หมายความว่า องค์ความรู้ วิธีการ ทักษะ ความเชื่อ แนวปฏิบัติ และการแสดงออกที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต

3.6 ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับ ธรรมชาติและจักรวาล หมายความว่า งานที่สร้างสรรค์ขึ้นจากภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง การเลือกใช้วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ และกลวิธีการสร้างสรรค์ที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะ สะท้อนพัฒนาการทางสังคม และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา

3.7 กีฬาภูมิปัญญาไทย การเล่นเกมกีฬา และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว หมายความว่า กิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อชัยชนะ เพื่อการป้องกันตัว หรือเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ มีรูปแบบและวิธีการเล่นตามลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ที่ปฏิบัติกันอยู่ในประเทศไทยและมีเอกลักษณ์สะท้อนวิถีไทย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้อย่างมีขั้นตอน ดังรายละเอียด ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการตีความ สรุปสาระ ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เวทีชาวบ้าน โดยคำนึงถึงบริบทหรือสภาพของข้อมูล ที่นำมาวิเคราะห์ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นพื้นฐาน มี 3 รูปแบบ ดังนี้

4.2.1 การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่หรือประเภท โดยใช้เกณฑ์บางอย่างตามคุณลักษณะที่ข้อมูลนั้นมีอยู่ร่วมกันเป็นตัวจำแนก

1) การจำแนกประเภท ข้อมูลระดับจุลภาคการจำแนกประเภทข้อมูลระดับจุลภาค ได้แก่ การจำแนกข้อมูลระดับคำหรือประโยค ที่เรียกกันว่า การวิเคราะห์กลุ่มคำ (Domain Analysis) และการทำระบบจำแนกประเภท (Taxonomy)

2) การจำแนกประเภท ข้อมูลระดับมหภาค คือ การจำแนกข้อมูลในระดับ

เหตุการณ์ (events) หรือการวิเคราะห์เหตุการณ์ (Event Analysis) หรือจำแนกเป็นประเภทหรือชนิด (Typology) ซึ่งได้แก่ชนิดต่าง ๆ ที่เป็นขั้นตอนของเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกันไป

4.2.2 การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Inductive) คือ วิธีการสร้างข้อสรุปทั่วไปที่แสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรตั้งแต่สองตัวขึ้นไป โดยใช้กรณีศึกษาหรือแหล่งข้อมูลเฉพาะจำนวนหนึ่งเป็นหลัก แล้วกล่าวอ้างความจริงทั่วไปขึ้นจากความจริงเฉพาะของข้อมูลชุดดังกล่าว

4.2.3 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) คือการแสวงหาความเหมือนและความแตกต่างมีอยู่ในคุณลักษณะ (Qualities) หรือคุณสมบัติ (Attributes) ของข้อมูลสองชุดขึ้นไปอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างข้อสรุปที่กล่าวถึงลักษณะร่วมและแตกต่างของข้อมูลสองชุดนั้น ข้อสรุปจะมีความเป็นนามธรรมมากกว่าเดิม และเริ่มมีความสามารถที่จะนำไปใช้สรุป (Generalize) ได้มากกว่าหนึ่งกรณี อย่างไรก็ตามในการหาความเหมือนและความแตกต่างของคุณลักษณะของข้อมูลนี้ จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจข้อมูลดังกล่าว (Chantawanich, 2011)

5. บริบทของเขตบางเขน

สำนักงานเขตบางเขน (Bang Khen District Office, 2021) เขตบางเขนเดิมเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพระนคร คือ อำเภอบางเขน จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2440 สร้างเป็นอาคารเรือนไม้สองชั้น ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกบางเขน ตำบลดอนเมือง แขวงตลาดบางเขน ปี พ.ศ.2484 ได้ย้ายที่ทำการอำเภอบางเขนจากเดิมไปตั้งอยู่ ณ ริมถนน

พหลโยธินฝั่งตะวันออก ตรงข้ามวัดพระศรีมหาธาตุ วรมหาวิหาร ตำบลลูกบวแดง (สถานที่ตั้งปัจจุบัน)

ปี พ.ศ. 2515 มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองของจังหวัดพระนคร และเทศบาล กรุงเทพฯ - ธนบุรี โดยรวมเป็นองค์กรเดียวกัน เรียกว่า “กรุงเทพมหานคร”

ปี พ.ศ. 2518 ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจาก “อำเภอบางเขน” เป็น “ที่ว่าการเขตบางเขน” ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 มาตรา 11

ปี พ.ศ. 2528 ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจาก “ที่ว่าการเขตบางเขน” เป็น “สำนักงานเขตบางเขน” ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 60 (6)

ปี พ.ศ. 2532 ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยแบ่งพื้นที่เขตบางเขน โดยนำแขวงลาดยาวไปตั้งเป็น “เขตจตุจักร” และแขวงทุ่งสองห้อง แขวงสีกัน แขวงตลาดบางเขน ไปตั้งเป็น “เขตดอนเมือง” (ในปี พ.ศ. 2540 ได้มีการแบ่งพื้นที่เขตดอนเมือง อีกครั้งเป็น 2 เขต คือ เขตดอนเมือง และเขตหลักสี่) เขตบางเขนจึงมีพื้นที่การปกครองแบ่งออกเป็น 5 แขวง คือ แขวงอนุสาวรีย์ แขวงท่าแร้ง แขวงคลองถนน แขวงสายไหม และแขวงออเงิน

ปี พ.ศ. 2540 ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เปลี่ยนแปลงพื้นที่ปกครองเขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2540 ส่งผลให้เขตบางเขนต้องปรับลดพื้นที่การปกครองแบ่งออกเป็น 2 แขวง คือ แขวงอนุสาวรีย์ และแขวงท่าแร้ง

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีระเบียบวิธีวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตบางเขน โดยผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากและสามารถให้ข้อคิดเห็นข้อสนับสนุนและแย้งข้อค้นพบในปัจจัยการจัดการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน (Bodhisita, 2006) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในด้านการจัดการ (Drucker, P.F.,1954, Kaufman Global., 2021, Saethow et all., 2020) และการท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านการท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมวิทยาและสิ่งแวดล้อม ด้านผู้ประกอบการท่องเที่ยว ด้านมัคคุเทศก์ ด้านนิเทศศาสตร์ ด้านการบัญชี ด้านการตลาด จำนวน 8 คน โดยมีแนวคำถามหลักในการสนทนากลุ่ม 2 คำถาม ได้แก่ ประเด็นที่ 1 “การจัดการการท่องเที่ยวจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตบางเขนที่มีความเหมาะสมเป็นอย่างไร” ประเด็นที่ 2 “การจัดการการท่องเที่ยวจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตบางเขนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตบางเขนครมมีลักษณะอย่างไร” จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาทำการถอดเทปแล้ววิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างตารางวิเคราะห์หาปัจจัยหลักและปัจจัยย่อย เป็นตารางแนวตั้ง 4 ช่อง คือ

ช่องที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก ช่องที่ 2 ข้อค้นพบจากการสนทนากลุ่ม ช่องที่ 3 ปัจจัยหลักและปัจจัยย่อย และช่องที่ 4 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้รองรับข้อค้นพบจากงานวิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 มาสรุปและวิเคราะห์ผลบันทึกข้อมูลลงตารางองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) และสรุปแบบอุปนัย (Chantawanich, 2011)

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน

2.1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 นำปัจจัยหลักและปัจจัยย่อยที่ได้จากวัตถุประสงค์ที่ 1 ส่งให้ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่มตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อพิจารณาข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (IOC: Item Objective Congruence Index) (Ong leam, et al. 2018)

2.2) นำข้อมูลที่ได้ใน ข้อ 2.1 มาจัดหมวดหมู่ในตารางวิเคราะห์องค์ประกอบที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสร้างตารางวิเคราะห์องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยที่ประยุกต์จากทฤษฎีการจัดการ (Drucker, P.F.,1954, Kaufman Global., 2021, Saethow et all., 2020) เป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก ขั้นตอนที่ 2.1 ซึ่งประกอบด้วยตารางแนวตั้ง จำนวน 3 ช่อง คือ ช่องที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก ช่องที่ 2 ข้อค้นพบจากงานวิจัย และช่องที่ 3 องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย จากนั้นนำองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยที่ได้

ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยพิจารณาข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Item Objective Congruence Index) (Ong leam, et al. 2018)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 ศึกษาปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตบางเขน พบว่า ปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตบางเขน ประกอบด้วย 28 ปัจจัย ได้แก่ 1) การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environment Management) 2) การมีส่วนร่วม (Participation) 3) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 4) การอนุรักษ์ (Conservation) 5) การจัดการ (Management) 6) การรื้อฟื้น (Revival) 7) การวางแผน (Planning) 8) ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourism Product) 9) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Sacred) 10) คุณค่า (Value) 11) การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism) 13) ความยั่งยืน (Sustainable) 14) ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) 15) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Collaboration) 16) กิจกรรม (Activity) 17) ผลประโยชน์ (Benefit) 18) อัตลักษณ์ (Identity) 19) การประสานงาน (Cooperation) 20) ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว (Tourism Information) 21) การทดลองจัดท่องเที่ยว (FAM trips) 22) ฉากหลัง (Back Drop) 23) พฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Tourist Behavior) 24) การเล่าเรื่อง (Story Telling) 25) เครือข่าย (Network) 26) ภาวะผู้นำ (Leadership) 27) ประชาสัมพันธ์ (Announcement) และ 28) บูรณาการ (Integration)

ผลการวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน พบว่า

2.1) ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (IOC: Item Objective Congruence Index) (Ong leam, et al. 2018) ของปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตบางเขน 26 ปัจจัย พบว่า ผู้เชี่ยวชาญยอมรับปัจจัยทั้งหมด และมีค่าเฉลี่ย IOC = 0.94 ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) กิจกรรม (Activity) 3) ประชาสัมพันธ์ (Announcement) 4) ผลประโยชน์ (Benefit) 5) จุดถ่ายภาพ (Back Drop) 6) ความเชื่อ (Belief) 7) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Collaboration) 8) ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) 9) การอนุรักษ์ (Conservation) 10) การประสานงาน (Cooperation) 11) การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environment Management) 12) การทดลองจัดท่องเที่ยว (FAM trips) 13) อัตลักษณ์ (Identity) 14) บูรณาการ (Integration) 15) ภาวะผู้นำ (Leadership) 16) เครือข่าย (Network) 17) การมีส่วนร่วม (Participation) 18) การวางแผน (Planning) 19) การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism) 20) ความยั่งยืน (Sustainable) 21) การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) 22) การเล่าเรื่อง (Story Telling) 23) พฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Tourist Behavior) 24) ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว (Tourism Information) 25) ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourism Product) และ 26) คุณค่า (Value)

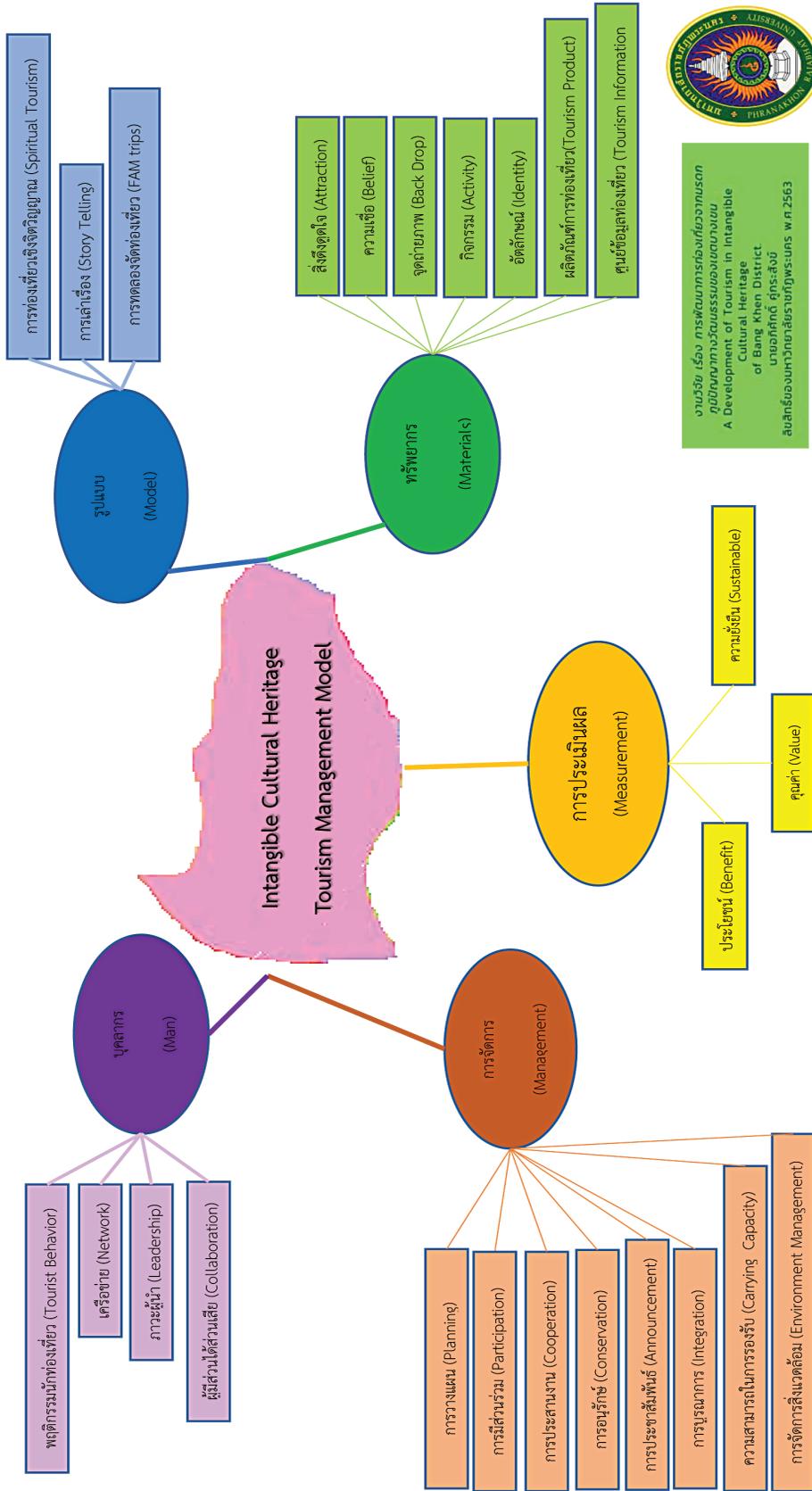
2.2) นำข้อมูลที่ได้ใน ข้อ 2.1 มาจัดหมวดหมู่ในตารางวิเคราะห์องค์ประกอบตามทฤษฎีการจัดการที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ร่างแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน มี 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย บุคลากร(Man) การจัดการ (Management) ทรัพยากร(Materials) รูปแบบ (Model) และการประเมินผล (Measurement) จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มประเมินร่างฯ โดยพิจารณาข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Item Objective Congruence Index) (Ong leam, et al. 2018) ผู้เชี่ยวชาญยอมรับองค์ประกอบทั้งหมด และมีค่าเฉลี่ย IOC = 0.99

สรุปการวิจัยและอภิปรายผล

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

1. บุคลากร (Man) ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Collaboration) เครือข่าย (Network) ภาวะผู้นำ (Leadership) และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Tourist Behavior) ในองค์ประกอบด้านบุคลากรนี้เป็นการประสานการทำงานของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชน โดยทำงานร่วมกันอย่างมีภาวะผู้นำในลักษณะเครือข่ายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่มีพฤติกรรมชอบการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

2. การจัดการ (Management) ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้ การวางแผน (Planning) การมีส่วนร่วม (Participation) การประสานงาน (Cooperation) การอนุรักษ์ (Conservation) ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environment Management) การประชาสัมพันธ์ (Announcement) และการบูรณาการ (Integration) ในองค์ประกอบการจัดการนี้ เป็นการจัดการการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขนอย่างมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีการทำงานประสานงานเป็นอย่างดี เพื่อรื้อฟื้นมรดกภูมิปัญญาที่สูญหาย หรืออนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาที่คงอยู่ผ่านการท่องเที่ยวและคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของตนเอง นอกจากนี้ในการจัดการท่องเที่ยวต้องตระหนักถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเป็นสำคัญ อาจใช้ร่วมกับแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพเศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular Green Economy) ซึ่งเป็นโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมไปยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ (Community of researchers in biological waste Circular economy and green economy, 2018) รวมถึงการบูรณาการศาสตร์วิชาอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวให้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว จากนั้นดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางสื่อต่าง ๆ ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์

*พัฒนาจาก Drucker, P.F. (1954), Kaufman Global. (2021), Saethow et al. (2020).

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน

3. ทรัพยากร (Materials) ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ความเชื่อ (Belief) จุดถ่ายภาพ (Back Drop) กิจกรรม (Activity) อัตลักษณ์ (Identity) ผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยว (Tourism Product) และศูนย์ข้อมูล การท่องเที่ยว (Tourism Information) ในองค์ประกอบ ด้านทรัพยากรเป็นการพัฒนาสิ่งดึงดูดใจ การท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งอาจจะมีการสร้างจุดถ่ายภาพที่สวยงาม และบรรยากาศดี พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมเป็นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานการค้นหาอัตลักษณ์ การท่องเที่ยวจากนั้นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เพื่อสื่อสารแก่นักท่องเที่ยวผ่านศูนย์ข้อมูล การท่องเที่ยวของตนเองและเครือข่าย เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น

4. รูปแบบ (Model) ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism) การทดลองจัดท่องเที่ยว (FAM trips) การเล่าเรื่อง (Story Telling) องค์ประกอบรูปแบบเป็นการเลือกแนวทางการท่องเที่ยวที่เน้นไปสู่เชิงจิตวิญญาณ (Enrico, B., 2014) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทหนึ่งที่ผู้คนนิยม และต้องการพัฒนาจิตวิญญาณของตนเองบนพื้นฐานจากแรงจูงใจที่แตกต่างเฉพาะมีทั้งการท่องเที่ยวเชิงศาสนา การแพทย์ทางเลือกไปจนถึงรูปแบบของการตีความกับธรรมชาติผ่านการเล่าเรื่องทางมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และการจัดท่องเที่ยวทดลองในรูปแบบของ โปรแกรมทัวร์

5. การประเมินผล (Measurement) ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ ผลประโยชน์ (Benefit) คุณค่า (Value) และความยั่งยืน (Sustainable) องค์ประกอบการวัดผลเป็นการประเมินประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมว่าคุณค่าการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในระดับที่เกิดความยั่งยืนต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยผลการวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตบางเขน ดังนี้ ปัจจัยในการจัดการการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตบางเขน ที่ค้นพบจากประเด็นการสนทนากลุ่มทั้งสอง ประเด็น ได้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง จำนวน 26 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) กิจกรรม (Activity) 3) ประชาสัมพันธ์ (Announcement) 4) ผลประโยชน์ (Benefit) 5) จุดถ่ายภาพ (Back Drop) 6) ความเชื่อ (Belief) 7) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Collaboration) 8) ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) 9) การอนุรักษ์ (Conservation) 10) การประสานงาน (Cooperation) 11) การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environment Management) 12) การทดลองจัดท่องเที่ยว (FAM trips) 13) อัตลักษณ์ (Identity) 14) บูรณาการ

(Integration) 15) ภาวะผู้นำ (Leadership) 16) เครือข่าย (Network) 17) การมีส่วนร่วม (Participation) 18) การวางแผน (Planning) 19) การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Tourism) 20) ความยั่งยืน (Sustainable) 21) การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) 22) การเล่าเรื่อง (Story Telling) 23) พฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Tourist Behavior) 24) ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว (Tourism Information) 25) ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourism Product) และ 26) คุณค่า (Value) จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สรุปข้อมูล ได้จากการสนทนากลุ่มนั้น พบว่ามีแนวคิดและ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 14 เรื่อง ได้แก่ แนวคิด หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Kaewsuriya, 2002) ทฤษฎี 5A's (Buharis, 2000) การใช้ ประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้าง พลังความร่วมมือของคนสายคลองบางบัว (Phannaen, 2015) แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทาง การท่องเที่ยว (Julia Jung, 2018) แนวคิด เกี่ยวกับความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Brereton, 1987) แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Richards and Raymond, 2000) การท่องเที่ยว ทางจิตวิญญาณ (Rao, 2020) องค์ประกอบ สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Institute of Tourism Development for Environmental Conservation, 1999) แนวคิดพื้นฐานของ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Chetamas and Emphan, 1995; Institute of Tourism Development for Environmental Conservation, 1999) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Department of Tourism, 2017) พฤติกรรม

นักท่องเที่ยว (Uttayarn, 2009) การท่องเที่ยว เชิงนิเวศ (UNWTO, 2001) ภาวะผู้นำ (Yukl, 1989) และการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Schermerhorn, 2002) สอดคล้องกับ คัชพล จั่นเพชร และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (Chanphet, et all., 2017) ที่กล่าวว่า มโนทัศน์และสังเคราะห์ออกมาเป็นข้อสรุป เชิงทฤษฎีภายใต้การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วย กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 1) เมื่อใดที่เกิดการบูรณาการความร่วมมือระหว่าง ชุมชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะส่งผล ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการ 2) เมื่อใด ที่ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการ จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ 3) เมื่อใด ที่ชุมชนเกิดการเรียนรู้และเห็นประโยชน์ต่าง ๆ ร่วมกัน จะนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเอกภาพภายในชุมชน 4) เมื่อใดชุมชน เกิดองค์ความรู้และเห็นคุณค่าของทุนวัฒนธรรม ท้องถิ่น จะนำไปสู่ความหวงแหนในสิ่งเหล่านั้น และ 5) เมื่อใดที่หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้การ สนับสนุนอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการ จัดการทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น จะทำให้ชุมชนเกิดความ ตื่นตัวและสนใจในประโยชน์ของสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านั้น

อภิปรายผลการวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์ การวิจัยที่ 2 เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ของเขตบางเขน ดังนี้

จากข้อมูลปัจจัยการท่องเที่ยวมรดก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตบางเขนสามารถ จัดหมวดหมู่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ บุคลากร (Man) การจัดการ (Management) ทรัพยากร (Material) รูปแบบ (Model) และ

การประเมินผล (Measurement) สอดคล้องกับ ดารณี คำสวัสดิ์ จุไรรัตน์ พุ่มโพธิสุวรรณ และ อนุรักษ์ เขยกลาง (Khamawat, et all., 2016) ที่ได้ให้แนวคิดในรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมของศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางว่า ประกอบด้วยปัจจัยบุคคล การจัดการ และ ทรัพยากร และ Badri, et all. (1995) ได้กล่าวถึงการวัดผล (Measurement) ว่าเป็นการประเมินประสิทธิภาพที่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้า และในส่วนเรื่องของรูปแบบ (Model) (Milind, et all., 2017) เป็นแบบอย่างในการไปประยุกต์ใช้ดำเนินงานตามสถานการณ์ พื้นที่ เวลา บุคคล ที่เกี่ยวข้องโดยความยืดหยุ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัย (Recommendations)

1. ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย

1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่มควรเป็นตัวแทนจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแต่ละสาขา

1.2 ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยควรใช้เทคนิคหลากหลาย นอกจากการใช้ Snowball Sampling เพื่อให้เกิดการยืนยันแหล่งข้อมูล ที่เที่ยงตรงยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 กรอบแนวคิดจากการวิจัยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนี้ สามารถนำไปประยุกต์เพื่อใช้ศึกษาการวิจัยด้านการบริหารจัดการอื่นได้อย่างกว้างขวาง

2.2 การวิจัยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสามารถศึกษาลงในรายละเอียดในแต่ละสาขาของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

2.3 การวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สามารถเชื่อมโยงสู่เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโกได้

REFERENCES

- Bang Khen District Office. (2021). **Bang Khen History**. Retrieved on May 13, 2021 from, <http://www.bangkok.go.th/bangkhen/page/sub/1600/ประวัติความเป็นมา> [In Thai]
- Badri, Masood & Davis, Donald & Davis, Donna. (1995). **A study of measuring the critical factors of quality management**. *International Journal of Quality & Reliability Management*. 12. 36-53. 10.1108/02656719510080604.
- Bodhisita, C. (2006). **Science and Art of Qualitative Research**. 2nd edition. Bangkok: Amarin Printing and Publishing. [In Thai]
- Brereton, J.P. (1987). **The Encyclopedia of Religion, Volume 11**. New York: Macmillan Publishing Company.
- Buharis, D. (2000). **Strategic use of information technologies in the tourism industry**. *Tourism Management*. Essex : Pearson Education.

- Chanphet, K. and Siriwong, Pitak. (2017). **The Integration of Cultural Capital into a Creative Tourist Attraction through Participatory Process: A Case Study of Ban Chak Ngaew Community, Banglamung District in Chonburi Province**, *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, [S.l.], v. 10, n. 1, p. 111-121
- Chantawanich, S. (2011). **Data analysis in qualitative research**. (10th edition). Bangkok: Chulalongkorn University. [In Thai]
- Community of researchers in biological waste Circular economy and green economy. (2018). **White Papers on Science Development Technology and innovation of Thailand for the bio-economy Circular economy and green economy**. 5 November 2018.
- Department of Cultural Promotion. (2021). **Announcement of the Committee for Promotion and Preservation of Intangible Cultural Heritage on Determination of Characteristics of Intangible Cultural Heritage 2017**. Retrieved on May 13, 2021 from, <http://ich.culture.go.th/images/stories/ich-pdf/160.pdf> [In Thai]
- Department of Cultural Promotion. (2021) . **Definition of intangible cultural heritage**. Retrieved on May 13, 2021 from, <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/meaning> [In Thai]
- Department of Tourism. (2017). **Creative Tourist Attraction Management Manual**. Retrieved on March 30, 2020 from, <https://www.dot.go.th/news/internal-audit-plan/detail/3052/8> [In Thai]
- Department of Tourism. (2021). **Creative Tourist Attraction Management Manual**. Retrieved on May 13, 2021 from, <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich> [In Thai]
- Drucker, P.F. (1954). **The Practice of Management**. New York: Harper & Row.
- Institute of Tourism Development for Environmental Conservation. (1999). **Documents for teaching policy and tourism operations Bangkok: Ecotourism**. The Development Institute of Srinakharinwirot University.
- Jittangwattana, J. (2012). **Sustainable tourism development**. Bangkok: Thailand Tourism Authority Academic Centre. In Thai]
- Julia Jung. (2018). **What is a tourism product? Search on July, 17, 2020**. Retrieved from <https://www.quora.com/What-is-a-tourism-product>

- Kaewsuriya, R. (2002). **“Sustainable Community Tourism Management” Project lecture, revealing tourism knowledge through the website** Sukhothai Thammathirat Open University.
- Kaufman Global. (2021). **6Ms of Production (man, machine, material, method, mother nature and measurement)**. Retrieved on May 16, 2021 from, <https://www.kaufmanglobal.com/glossary/6ms-production-man-machine-material-method-mother-nature-measurement>.
- Keitumetse, S. (2013). **“Cultural Resources as Sustainability Enablers: Towards a Community Based Cultural Heritage Resources Management (COBACHREM) model”**, *Sustainability*, 6, 70-85.
- Khamsawat, K., Pamphosuwan, C., and Puey Klang, A. (2016). **Suranaree University of Technology Institutional Research**, Granted a fund from Suranaree University of Technology.
- Koograsang, A., and Yimsual, T. (2021). **A Tourism Potential of Intangible Cultural Heritage of Bang Khen District, Bangkok, Thailand**. *Rattanakosin Journal of Social Sciences and Humanities*, 1(1), 2021, 1-16. [In Thai]
- Matsuura, K. (2001a, March 14–17). **Expert meeting on “Intangible cultural heritage - establishment of a glossary [Paper Presentation]**. Expert meeting on “Intangible Cultural Heritage - Establishment of a Glossary, Turin, Italy. https://ich.unesco.org/en/events?meeting_id=00057
- Matsuura, K. (2002b, September 23–27). **First session of the Intergovernmental Meeting of Experts on the Preliminary Draft Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage [Paper presentation]**. First session of the Intergovernmental Meeting of Experts on the Preliminary Draft Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, Paris, France.
- Milind, T. and Sunil. S. (2017). **Writing a model research paper: A roadmap**. *Journal of Postgraduate Medicine*. 63. 143. 10.4103/jpgm.JPGM_325_17.
- Ministry of Culture. (2016, May 27). **Intellectual and Cultural Heritage Committee Continuing to push forward the registration of the Thai cultural heritage**. Retrieved May 13, 2021 from, https://www.m-culture.go.th/th/article_view.php?nid=5054 [In Thai]

- Ministry of Culture. (2021a). **Minister of Culture Policy**. Retrieved on May 13, 2021 from, https://www.m-culture.go.th/mculture_th60/download/article/article_20190807150248.pdf [in Thai]
- Ministry of Culture. (2021b) . **Intangible Cultural Heritage**. Retrieved May 13, 2021 from, <http://ich.culture.go.th> [In Thai]
- Ministry of Tourism and Sports. (2021). **ASEAN Tourism Strategic Plan**. Retrieved on May 13, 2021 from, <https://www.mots.go.th/download/PolicyStrategy/2568-2559AseanTourismStrategicPlan.pdf>
- Ministry of Culture. (2021) . A draft of 20-years strategic direction framework for culture according to the 20-year strategic framework. Retrieved on May 13, 2021 from, https://www.m-culture.go.th/mculture_th60/download/article/article_20161115150015.pdf [in Thai]
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports. (2021). **Action Plan to Drive Sustainable and Creative Community Based Tourism 2018 – 2022**. Retrieved on May 13, 2021 from, <https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/secretary/download/PDF/Action%20Plan%20for%20Tourism%20Development.pdf> [In Thai]
- Ong leam, A., and, Wichittawetphaisan, P. (2018). **Quality Evaluation of Research Instruments**. *Journal of Anesthesiology*, 44 (1), 36-42. [In Thai]
- Phan-naen, P. et al. (2015). **The Use of Community History as the Instrument for Empowering People Participation in Bang Bua Canal Area**. The Thailand Research Fund.
- Richards, G. and Raymond, C. (2000). **Creative tourism**. *ATLAS News* no. 23, pp. 16-20. ISSN 1388-3607.
- Rao, M.S. (2020). **Spiritual Tourism: Tourists First, Tour Operators Second, And Destinations Third**. Retrieved on July 17, 2020, from https://worldfinancialreview.com/spiritual-tourism-tourists-first-tour-operators-second-and-destinations-third/?__cf_chl_jschl_tk
- Saethow, P., Kanjanawanawan, S., and Tongkaw, A. (2020). **Management Strategy (4M) of the Ancient Chinese Chak-ngeaw Community Market by First-Order Confirmatory Factor Analysis**. *Dusit Thani College Journal*, 14(3), 295-309. [In Thai]
- Schermerhorn, J. R. (2002). **Management**. (7 th ed.).New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Thai Parliament. (2021). **Government policy on tourism**. Retrieved on May 13, 2021

from, https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2412 [In Thai]

UNESCO. (2021). **Browse the Lists of Intangible Cultural Heritage and the Register of good safeguarding practices.** Retrieved May 13, 2021 from, [https://ich.unesco.org/en/lists?text=&country\[\]=00219&multinational=3&display1=inscriptionID#tabs](https://ich.unesco.org/en/lists?text=&country[]=00219&multinational=3&display1=inscriptionID#tabs) [In Thai]

UNWTO. (2001). **The British Ecotourism Market.** Retrieved on 11 November 2019, from <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284404865>

Uttayarn, C. (2009). **Tourist Behavior.** Retrieved on 13 July 2020, from <https://touristbehaviour.wordpress.com/1>

Yukl, G. (1987, August). **A new taxonomy for integrating diverse perspectives on managerial behavior.** Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, New York.

.....